

Embalaža je potrebna, da se blago zaščiti in varno prevaža, vendar imata embalaža in odpadna embalaža znaten vpliv na okolje in uporabo neobdelanih materialov. Države Evropske unije so leta 2020 proizvedle skupaj 79,3 milijone ton odpadne embalaže, oziroma 177 kg odpadne embalaže na leto na prebivalca. Proizvajalci embalaže so med glavnimi uporabniki neobdelanih materialov, saj je 40 % plastike in 50 % papirja, ki se uporabljata v EU, namenjenih prav za embalažo. Brez ukrepov bi v EU do leta 2030 lahko prišlo do nadaljnega 19-odstotnega povečanja odpadne embalaže, pri odpadni plastični embalaži pa celo do 46-odstotnega povečanja.

Odpadna embalaža

Letošnji Evropski teden zmanjševanja odpadkov, ki bo potekal med 18. in 26. novembrom, v ospredje postavlja embalažo, saj ima velik vpliv na okolje. Je eden glavnih virov uporabe neobdelanih materialov, odpadna embalaža pa onesnažuje zrak in tla ter predstavlja približno polovico morskih odpadkov. Čeprav so se stopnje recikliranja v EU povečale, se količina nastalih odpadkov povečuje hitreje kot dejansko recikliranje, in sicer se je v zadnjem desetletju povečala za več kot 20 %, zlasti pri embalaži za enkratno uporabo.

Mednarodni inštitut za potrošniške raziskave je ugotovil, da je pakirano tudi vse več pridelkov, med drugim sadja in zelenjave. Trgovci večkrat izpostavljajo ekološko osveščenost in skrb za okolje, kljub temu veliko sadja in zelenjave, označene z bio in eko, zavijejo v nepotrebno in škodljivo plastiko. Največkrat je med pridelki pakirano korenje, sledi paradižnik, ki je v več kot polovici primerov na voljo le pakiran, najpogosteje v plastični embalaži. Najbolj ekološko je, da kupujemo sezonsko in lokalno, na primer neposredno pri kmetu v okolici, saj lokalni pridelki zaradi krajših transportnih poti manj vplivajo na okolje. Potrošniki tudi s svojo izbiro sporočamo odnos do embalaže in zato lahko uporabimo vrečko za večkratno uporabo ali pridelke preprosto zložimo v voziček ali nakupovalno košaro. Če kupimo nepakirano sadje in zelenjavo, bomo kupili točno toliko, kolikor potrebujemo in zato ne bo prišlo do zavržene hrane. Potrebno je tudi poudariti, da imata sadje in zelenjava dobro svojo naravno embalažo in sta v njej dobro zaščitena. Pri nakupu je zato vsakršna dodatna embalaža odveč. To velja tudi za 'okolju prijazno' razgradljivo embalažo, ki bo sicer sčasoma razpadla, a za njeno izdelavo so že porabili precej virov, ki bi jih lahko bolje uporabili.

Evropska komisija je 30. novembra leta 2022 predlagala nova pravila o embalaži na ravni EU. Namen novih pravil je ustaviti take trende, kot jih lahko opazimo pri nakupovanju sadja in zelenjave. Potrošnikom naj bi v prihodnjih letih zagotovila možnosti embalaže za večkratno uporabo, odpravila nepotrebno embalažo, omejila prekomerno uporabo embalaže in zagotovila jasne oznake za pravilno recikliranje. Predlog predvideva tudi obvezne kavcijske sisteme za plastenke in aluminijaste pločevinke.

V letu 2020 smo v Sloveniji porabili 236 milijonov plastenk za pijače (približno 115 na prebivalca), ločeno smo jih zbrali približno 63 %. Platforma Reloop je opravila analizo, ki je pokazala, da je vse manj pijače na voljo v povratni embalaži. Leta 1999 smo namreč kupili 42 % pijač v povratni embalaži, 20 let pozneje je bil delež povratne embalaže samo še 21 %. Povratne steklenice proizvajalci uporabijo do 50-krat, povratne PET plastenke pa do 20-krat, preden jih umaknejo s trga in reciklirajo. Zaradi velikega števila krogov, ki jih opravi takšna embalaža, ima nižje emisije ogljika. Če bi se delež povratne embalaže na globalni ravni dvignil na 20 %, bi v rekah, morjih in oceanih končalo od 8 do 13,5 milijard plastenk manj – odtekanje plastike v vodne ekosisteme bi se znižalo za 39 %.

Toda največji potencial povratne embalaže se pokaže, ko na ponovno uporabo gledamo kot na del širše slike. Sistemi ponovne uporabe so bistvo krožnega gospodarstva, ki je temelj za spopadanje z globalnimi izzivi, katerih del so tudi podnebne spremembe.

So odpadki v modi?

V zadnjem času smo začeli spoznavati, kako tudi modna industrija škoduje okolju, saj prispeva k 8 % svetovnih emisij toplogrednih plinov, ki vplivajo na podnebne spremembe. Proizvodni procesi porabijo ogromno vode, kemikalij in ogljika za ustvarjanje oblačil. Oblačila „hitre mode“ so narejena izjemno hitro in so zasnovana tako, da trajajo kratek čas, preden se uveljavi nov trend. Hitra moda se je kupcem prikupila s precej dostopnimi cenami, a te so take le zaradi slabše izbire materialov, manj kakovostne proizvodnje, izkoriščanja delovne sile in ogromnih posledic na okolje. Na koncu pa tak način proizvodnje povzroči tudi veliko tekstilnih odpadkov.

Povprečni potrošnik kupi sedaj 400 % več oblačil kot pred 20 leti. Povečana poraba vodi k več odpadkom, saj ljudje kupujejo in odvržejo oblačila z nevzdržno hitrostjo. Globalna tekstilna industrija letno proizvede 150 milijard kosov oblačil in ustvari 93 milijonov ton odpadkov, a se žal reciklira le 1 % vsega tekstila, ki ga uporabimo za oblačila. Nedavne raziskave so pokazale, da v Združenem kraljestvu 300.000 ton tekstilnih odpadkov vsako leto konča v zabojih za gospodinjske odpadke, ki so kasneje poslani na odlagališča ali v sežigalnice. Več odpadkov vodi do večjih odlagališč, kar pomeni več toplogrednih plinov in globalnega segrevanja. V Sloveniji povprečno vsak prebivalec letno porabi 314 € za nakup oblačil letno in zavrže 18 kg oblačil. Na srečo imamo vsi, ko nosimo oblačila, priložnost, da se vsak dan odločimo za zmanjšanje odpadkov in boj proti podnebnim spremembam.

Izposoja oblačil

Če kupujemo oblačila za posebne priložnosti kot so obhajilo, maturantski ples in poroka ter vemo, da teh oblačil ne bomo več potrebovali, je pametno razmisliti o izposoji. Enako lahko storimo s pustnimi maskami.

Ponovna uporaba

Stare majice lahko hitro spremenimo v nakupovalne vrečke, z nekaj šiviljskega znanja in ustvarjalnosti lahko izdelamo tudi odeje krpanke, iz starih kavbojk pa torbice in predpasnike.

Test

V trgovini lahko naredimo tudi test: preverimo ali skozi majico vidimo našo dlan. Tekstilni izdelki, ki uporabljajo debelejšje materiale, bodo namreč bolj obstojni.

Nakupovanje

Ko se odločite za srajco ali čevlje v trgovini, se vprašajte: Ali mi je res všeč? Ali se dobro prilega? Ali bom to lahko večkrat oblekel? Paziti moramo na to, da je oblačilo udobno, saj ga bomo le tako večkrat oblekli..

Materiali

Do okolja so bolj prijazni naravni materiali, kot so volna, bombaž, svila, lan in konoplja. Vendar pa najbolj uporabljene tkanine danes rajon, poliester, akril, acetat in najlon. Te materiali so bolj odporni na vodo, veter in ostale okoljske spremembe v primerjavi z naravnimi vlakni ter so bolj trpežni od bombaža in manj nagnjeni k mečkanju in krčenju. A ne pozabimo, da je poliester narejen iz naftnih derivatov.

Zavetišča za živali

V zavetišču za zapuščene živali bodo veseli odej, rjuh, posteljnine in brisač ter ostalega materiala, s katerim lahko naredijo ležišča za živali. Spomnimo se na kosmate prijatelje in jim poklonimo nekaj, kar bi drugače zavrgli. Blazine in prešite odeje žal niso primerne, saj jih živali zelo hitro raztrgajo in izvlečejo polnilo.

Vsak izmed nas lahko prispeva k manj tekstilnim odpadkom in boljši družbi. Vprašanje je le, če smo pripravljeni spremeniti naše potrošniške navade. Predstavljajte si, da bi kupci morali pred vstopom v trgovino z oblačili rali najprej obvezno pogledati dokumentarec o tem, koliko onesnaženja okolja in škode za zdravje ljudi povzroči izdelava ene poceni majice. Gotovo bi vsi nakupili manj.